

Literatura doby husitské

Charakteristika doby

- konec 14.stol. – 15.století;
- reaguje na aktuální skutečnosti;
- v této době vrcholí proces zesvětštění a zlidovění literatury;
- česká tvorba definitivně vítězí nad tvorbou německou a latinskou;
- oblíbenými žánry jsou duchovní písně, satiry, kroniky, kázání a traktáty = středověké odborné pojednání na téma náboženství, filosofie i z jiných oborů, postily = sbírka kázání;
- převládá prostá a srozumitelná forma;
- slouží k šíření revolučních myšlenek;
- jedná se spíše o dobu úpadku kultury a vzdělanosti;
- některé křesťanské památky jsou v této době zničeny;
- hlavním námětem je kritika stavu církve a snaha o její nápravu podle vzoru bible;
- zvláštní postavení měla bible. Stala se v této době nejčtenější knihou, prostým lidem sloužila jako čítanka, učencům jako zdroj náboženské argumentace. Už během 14.století byly přeloženy některé její části, první kompletní překlad pochází z 15.století;
- k této době se navrácí řada českých autorů, zejména v době národního obrození F.Palacký obdivuje toto období, idealizuje tuto dobu (věnoval husitství jeden díl svého díla o českých dějinách – Dějiny národa českého v Čechách i na Moravě). Husitství je i častým tématem v tvorbě J.K.Tyla, S.Čecha, aj.

Husovi předchůdci

- poslední třetina 14.století
- kazatelé usilující o nápravu společnosti

Konrád Waldhauser

- německý kazatel;
- do Čech přichází na pozvání Karla IV.;
- kázal latinsky a německy;
- vyzýval bohaté k pomoci chudým;
- *Postila studentům*.

Jan Milíč z Kroměříže

- byl notáře Karla IV. a kanovníkem pražské kapituly;
- z královské kanceláře odešel a vzdal se i církevních hodností, svůj majetek rozdělil chudobným;
- založil tzv. Jeruzalém, kde převychoval lidi z okraje společnosti;
- svá kázání vedl v latině a němčině, ale především česky;
- důraz kladl na bibli, která je nadřazená všem církevním autoritám;
- byl značně radikální a měl značný vliv na chudinu;
- *Knížky o Antikristovi* – hledá důvody morálního úpadku společnosti, který nachází v majetku a touze po moci (za Antikrista označil Karla IV., který finančně podporoval církev, čímž podporoval její úpadek, své názory byl nucen odvolat).

Matěj z Janova

- působil na universitě;
- zřejmě se podílel na založení Betlémská kaple;

- ve svém učení se snažil vysvětlit křesťanství a bibli;
- **Pravidla Starého a Nového zákona.**

Tomáš Štítný ze Štítného

- zchudlý šlechtic z jižních Čech;
- zabýval se jako laik teologickými a filosofickými otázkami;
- je tvůrcem jasného, osobitého výkladového stylu, píše česky;
- jeho díla jsou výchovná a mravoučná;
- soudobou vzdělanost zpřístupňoval širokým vrstvám;
- **Knížky šestery o obecných věcech křesťanských** – sborník traktátů, o věrouce, o zásadách dokonalého života;
- **Řeči besední** – náboženské a filosofické texty, mají formu rozhovoru otce s dětmi o Bohu, stvoření světa aj.;
- **Řeči nedělní a sváteční** – výklad čtení na neděle a svátky, náhrada kázání, výklad části evangelia.

Období příprav husitského hnutí

Jan Hus

- narodil se v Husinci u Prachatic;
- vystudoval artistickou bohosloveckou fakultu, v roce 1400 byl vysvěcen na kněze;
- působil jako universitní mistr, po roce 1409 (vydání Dekretu kutnohorského) se stal rektorem university, od roku 1402 kázal, převážně česky, v Betlémské kapli;
- odsuzoval prodej odpustků a poukazoval na rozmařilý život církve a na život duchovních i světských pánů, jenž nebyl v souladu s „božím zákonem“;
- byl dán do klatby a nad městem byl vyhlášen interdikt (zákaz konání církevních obřadů – svatby, křty, pohřby);
- odchází z Prahy a káže lidu pod širým nebem na Kozím hrádku a na hradě Krakovec;
- v roce 1414 byl vyzván císařem Zikmundem, aby své učení obhájil před církevními hodnostáři na církevním koncilu v Kostnici;
- své učení ani přes nátlak neodvolal, trval na své pravdě, a tak byl odsouzen jako kacíř k smrti upálením (upálen 6.7.1415 v Kostnici a jeho popel byl rozprášen do Rýna);
- na jeho učení měly názory anglického reformátora Johna Wycliffa, který usiloval o nápravu církve a mravů.

Latinské spisy, určené učencům :

O církvi – soubor reformních Husových názorů, církev má být společenstvo těch kteří jsou předurčení ke spasení, hlavou církve je Kristus, nikoli papež;

O šesti bludech - vyslovuje své názory na víru;

O pravopise českém – navrhuje zjednodušení českého pravopisu, spřežky (používá je polština) nahradil diakritickými znaménky (čárky, háčky), odstranil tzv.archaismy (stará slova) a počesťoval německá slova.

České spisy, určené pro lid :

Výklad Viery, Desatera a Páteře – výklad tří základních modliteb (Věřím v Boha, Desatera a Otčenáše), úvahy o mravním životě;

Knížky o svatokupectví – ostrá kritika církve, jejich představitelů, jejich obohacování, vybírání poplatků, prodávání církevních úradů, prodej odpustků, vybírání poplatků za církevní obřady.

Postila - výklad svatých čtení nedělních;

Dcerka – návod k správnému životu žen a dívek;

Listy z Kostnice – otevřené dopisy přátelům a stoupencům jeho učení, formuluje své názory, obhazuje učení.

Literatura v době husitských bojů

- 15.století

Jistebnický kancionál – zpěvník husitských písní duchovních i válečných, např. ***Ktož jsú boží bojovníci*** – autorství je připisováno Janu Čapkovi, ***Povstaň, povstaň, veliké město pražské***
Žižkův vojenský řád – obsahuje vysoké morální požadavky, a to na všechny bez rozdílu postavení.

Budyšínský rukopis – 3 veršované skladby proti Zikmundovi

1. ***Žaloba Koruny české***
2. ***Porok*** (= výtka) ***Koruny české*** – jsou ostrým odmítnutím Zikmunda za českého krále
3. ***Hádání Prahy s Kutnou Horou*** – spor husitské Prahy a katolické Kutné Hory.

Vavřinec z Březové

- Pocházel z vesnice nedaleko Kutné Hory, drobný zeman.

Husitská kronika — zachytil události let 1414 až 1421, stojí na straně umírněných pražských husitů.

Píseň o vítězství u Domažlic — latinská báseň oslavující slavné husitské vítězství

Petr Chelčický

- jihočeský zeman;
- obhajoval pokoru, chudobu, ale odmítal vzdělání o prosazoval myšlenky neodporovat zlu násilím (navázal na něj ruský spisovatel L.N.Tolstoj).

O trojiem lidu – pojednání, v němž Chelčický odsuzuje rozdělení společnosti na stavy – tzv. trojí lid - proti němu staví bibli a učení o rovnosti všech lidí před Bohem.

O boji duchovním – traktát, v němž odmítl i spravedlivou válku, jediným možným bojem je duchovní zápas s ďáblem a snaha o převýchovu.

Sieť viery pravé – alegorický traktát, motiv z evangelií o zázračném rybolovu apoštola Petra, sieť je symbol víry, hříšníci (panovníci, papež a jiní duchovní sieť trhají) a jsou předurčení k záhubě.

Postila - kázání s úvahami a praktickými životními radami, názory na ideální církev, společnost, morálku.

- učení Chelčického mělo vliv na vznik nové církve - **jednoty bratrské** (1457).

Václav Šašek z Bířkova

Deník (Krátké a utěšené popsání cesty a putování) – cestopis o cestě českého poselstva vyslaného králem Jiřím z Poděbrad po západní Evropě (v 19.století inspirace pro A.Jiráska k napsání knihy Z Čech až na konec světa).

Jeroným Pražský

- filozof a náboženský reformátor, přítel a následovník J. Husa;
- působil po celé Evropě, do Čech přinesl učení J. Vikléra;
- byl upálen jako kacíř na církevním koncilu v Kostnici, rok poté, co tam dobrovolně přijel Jana Husa hájit.